

KANI (d.1712 / ö.1792)

Osmanlı şair ve nasiri

Tokat'ta doğdu. Tahsilini memleketinde tamamladı. Genç yaşta **nazım ve nesirdeki nükteli ifadesiyle çevresinde şöhret kazandı**. Önceleri derbeder bir hayat sürerken Mevlevi tarikatına intisap ederek kırk yaşına kadar Tokat Mevlevihanesi'ne bağlı kaldı. Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa, Trabzon'dan Tokat yoluyla İstanbul'a giderken Kani'nin yazdığı bir kasideyi beğenerek şeyhinin izniyle onu İstanbul'a götürüp Divan-ı Hümayun Kalemi'ne yerleştirdi.

Zarif ve hoşsohbet oluşu dolayısıyla devrinde çok sevilen **Kani, daha ziyade bir mizah üstadı olarak ün kazanmıştır**. Bükreş'te iken sevdiği bir kızın kendisinden Hıristiyan olmasını istemesi üzerine söylediği, "Kırk yıllık Kani olur mu Yani" sözü deyim haline gelmiştir.

Kani, yaratılış itibariyle şair olmadığı ve şiirlerini daha çok bilgi kuvvetiyle yazdığı için edebiyat tarihlerinde nazmından çok nesriyle yer edinmiştir. **Mektuplarındaki ince nükte**

ve hicivlerle dolu ifadesi kendine has tabirlerle bezenmiş, zengin secilerle süslenmiştir. Yeğen Mehmed Paşa'ya hitaben yazdığı bir mektubu onun hiçbir kayıt tanımayan mizacını yansıtan en önemli belgelerden biri sayılır. Halk tabirlerinden de büyük ölçüde faydalanarak XVIII. yüzyıl Türkçesine geniş imkânlar kazandırdığı kabul edilen **Kani'nin münşeati sanatkarane Osmanlı nesrinin önemli örnekleri arasında yer almaktadır.** Hz. Peygamber için yazdığı **na'tlar dışında hemen bütün eserlerinde nükte, hiciv ve hezden izler mevcuttur.**

ESERLERİ

1. Divan: Klasik Türk şiirinin geleneksel yapı ve muhtevası içinde fazla başarılı sayılmayacak örneklerden ibaret olan bir mürettep divan olup "Hasbihal Kasidesi" gibi bazı sosyal içerikli manzumeler de yer almaktadır.

Muhittin Eliaçık, Tokatlı Kanî Divanının Tenkitli Metni (yüksek lisans tezi), 1992, İstanbul Üniversitesi.

2. Münşeât: Letaif ve Hezliyyat adlarıyla da anılan ve 120 kadar mektuptan meydana gelen eser, döneminin ifade zenginliği ve üslup özelliklerini yansıtan zarif nükteler ve hiciv örnekleriyle doludur. Daha sonraki çağlarda bazı inşa kitaplarıyla antolojilere de girmiş olan

bu örnekler belli bir tertipten uzak, münşiyane metinler olup XVIII. yüzyıla ait başka kaynaklarda rastlanmayan ayrıntılar içermektedir. Çağın örfleri, anlayış tarzı ve sosyal hayatından izler taşıyan mektuplar arasında özellikle üç tanesi oldukça meşhurdur. Bunlardan "***Hirrename***" adıyla bilinen metin mizah örneği olup bir kedinin ağzından sahibine hitaben yazılmıştır. Kani'nin uykuya düşkün bir dostuna yazdığı ve başla ilgili atasözleri ve tabirlerle süslenmiş diğer mektubu da ünlüdür. **Yeğen Mehmed Paşa' ya hitaben kaleme aldığı mektubunda ise döneminin edebiyat ve sanat muhitlerini tenkit eden önemli görüşleriyle kendi hayat tecrübeleri yer alır.** Münşeat'ın değişik hacimlerdeki nüshaları çeşitli kütüphanelerde mevcuttur.

H. Dilek Batislam, Kani'nin Mensur Letaifnamesi ve Hezliyyatı (doktora tezi, 1997).
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.